

Шлімкевич І. В.,

*кандидат медичних наук,
асистент кафедри педіатрії*

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті показано, що правильно організована самостійна робота створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів та активізації їхньої роботи на заняттях. Охарактеризовано основні засади і принципи організації самостійної роботи студентів у медичних закладах освіти. Наведено теоретичні основи та обґрунтовано прикладну цінність різних форм самостійної роботи в поточній педагогічній діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, болонська освіта, організація, студенти.

Постановка проблеми. Упровадження Європейських стандартів у систему вищої освіти в Україні, приєднання до Болонської декларації супроводжується суттєвою перебудовою технології навчання.

В умовах включення України до Болонського освітнього процесу особливо гостро постає питання організації та контролю самостійної роботи студентів (СРС), впровадження кредитно-модульної системи (КМС) навчання організація СРС як прогресивної форми підготовки фахівців набуває актуального значення. Вища школа поступово переходить від передачі інформації до керівництва освоєнням студентами навиків самостійної роботи, яка є особливою формою навчальної діяльності і спрямована на формування самостійності студентів, засвоєння ними сукупності знань, вмінь, навиків, що здійснюється за умови запровадження відповідної системи організації всіх видів навчальних занять.

Збільшення обсягу годин для СРС потребує впровадження нових форм активації пізнавальної діяльності студентів і контролю засвоєння матеріалу. Глибокі знання фундаментальних дисциплін сприяють формуванню критичного мислення майбутнього спеціаліста.

Виклад основного матеріалу дослідження. СРС – це активна пізнавальна діяльність, що включає в себе не лише закріплення отриманих знань, але й творчий індивідуальний розумовий процес у навчанні. Самостійна робота студентів є однією з форм навчально-виховного процесу, що охоплює як доаудиторну, аудиторну, так і позааудиторну роботу студентів та розвиває самостійність мислення, сприяє виробленню відповідних навичок [2].

Позааудиторна робота спрямовується викладачем з метою покращення її якості, для студентів на початку семестру з кожної теми СРС подається список рекомендованої літератури, пропонуються методичні вказівки. Такий вид роботи дозволяє студентам використовувати

знання на практиці, розширює і поглиблює ці знання, підвищує успішність студентів та їх зацікавленість до навчання. Аудиторна СРС будується, в основному, за такими напрямками: курація тематичних хворих із послідовним обговоренням клінічного діагнозу у присутності викладача; вирішення клінічних завдань, запропонованих викладачем. Викладання самостійної роботи контролюється на кожному поточному практичному занятті й обов'язково на підсумковому занятті з модуля, на якому за якість виконання СРС виставляються окремі бали.

Специфіка підготовки студентів у вищому навчальному медичному закладі зумовлена цілями й особливостями їхньої майбутньої професійної діяльності, необхідністю здійснювати важливі функції (узагальнювати дані про пацієнта та стан його здоров'я, ставити діагноз і відповідно до нього складати план лікувальних дій та маніпуляцій, оцінювати його результати, коригувати діагноз відповідно до динаміки стану здоров'я пацієнта), діяти не за шаблоном дослідження, а осмислено, аналізуючи результати своєї роботи. Це може бути успішно реалізовано у практичній діяльності лікаря лише за умови, коли в основі підготовки фахівців у медичному вузі є логіка розвитку й розгортання системи професійної самостійної діяльності.

Відомо, що існують певні труднощі, що стосуються планування, організації та здійснення контролю самостійної роботи, що зумовлено, здебільшого, суб'єктивними причинами: недостатньою сформованістю у студентів навичок самостійної пізнавальної діяльності та низьким рівнем оволодіння викладачами методикою організації самостійної навчальної діяльності студентів у специфічних умовах медичної освіти.

Протягом тривалого часу незмінною у вітчизняній системі медичної освіти із притаманним їй інформаційно-догматичним методом організації викладання залишалася мета – підготувати медичного фахівця для виконання різних медичних функцій, який володіє чітко відпрацьованими медичними навичками. Адже від рівня підготовленості медичного персоналу до здійснення професійної діяльності залежить ефективність лікування, а іноді й життя людини.

Суперечності між вимогами, що постають перед фахівцями в сучасних умовах, та рівнем їхньої готовності до професійної діяльності, між потребою особистості в освіті та можливостями освіти задовольнити цю потребу вимагають утвердження нових підходів до організації навчального процесу в медичних вищих на-

вчальних закладах. Сьогодні першочерговим є пошук шляхів удосконалення навчально-виховного процесу, розробка нових методів та організаційних форм взаємодії викладача і студента. Водночас життя доводить, що лише ті знання, до яких студент дійшов самостійно, завдяки власному досвіду, міркуванням і діям, стають справді міцним його здобутком. Саме тому вища школа поступово переходить від передавання інформації у готовому вигляді до керівництва самостійною пізнавальною діяльністю студентів, формування в них досвіду самостійної навчально-пізнавальної роботи [3].

Студент, не підготовлений до самостійного здобуття нових знань, не зможе розвинути в собі ці якості у процесі роботи. Саме тому актуальним завданням викладачів у роботі зі студентами-медиками є забезпечення не лише високого рівня професійних знань і вмінь студентів, оволодіння ними активними методами роботи, але й формування творчої особистості фахівця, здатного до самовдосконалення і самоосвіти.

Впровадження самостійної навчально-пізнавальної діяльності й інноваційних підходів до її організації в навчальному процесі є якісним кроком уперед усієї системи вищої освіти, бо цей процес сприяє просуванню студентів від освіти й отримання знань до умінь і навичок самоосвіти.

Самостійна робота – це не лише виконання домашнього завдання. Це й самостійна робота в аудиторії під керівництвом викладача, й організація самостійної навчальної діяльності студента поза аудиторією. Плануючи самостійну роботу студента, викладач зобов'язаний створити відповідні умови для її виконання. Для цього потрібно підвищувати рівень мотивації виконання тієї чи іншої роботи, чітко визначати зв'язок цих робіт із майбутньою практичною діяльністю. Адже викладач чітко повинен розуміти, що студенти засвоюють лише те, чого хочуть навчитися.

Проблема самостійної роботи стала традиційною для педагогічної науки, оскільки її організація є важливою умовою активізації пізнавальної діяльності студентів, основою свідомого й міцного засвоєння знань, умінь та навичок, а також виховання такої інтегральної якості особистості як самостійність. Це пов'язане з тим, що лише у процесі самостійної діяльності студент одержує міцні знання, розвиває вміння творчого мислення та використання знань у практичній діяльності. Відтак ефективна самостійна робота студента – це не лише один із методів отримання знань, але й один із головних принципів діяльності вищої школи. Форми самостійної роботи студентів та проблеми її організації дуже різноманітні.

Аналіз психолого-педагогічної літератури щодо проблем організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів показав, що існує багато різноманітних напрямів у дослідженні природи самостійності студентів. Один із них відомий ще з античності. Його представниками вважають Сократа, Платона та Аристотеля, які всебічно обґрунтовували значущість добровільного, активного й самостійного оволодіння людиною знаннями. У своїх твердженнях вони спиралися на те, що розвиток мислення людини може успішно протікати лише у процесі самостійної діяльності, а

вдосконалення особистості та розвиток її здібностей – шляхом самопізнання.

Самостійна навчально-пізнавальна робота студентів є дуальною категорією, оскільки може бути представлена як система співробітництва викладача й студента зі зворотнім зв'язком. При цьому існують суттєві відмінності між самостійною роботою та самостійною діяльністю суб'єктів навчання. Самостійна робота – це штучна педагогічна конструкція, особлива система умов навчання, за допомогою якої педагог організовує та керує діяльністю суб'єктів навчання і на заняттях, і під час виконання домашнього завдання. Основою такої системи виступає база завдань із різних навчальних дисциплін, яку будують відповідно до змісту предмета й методики його викладання.

Самостійна діяльність – це специфічна форма навчального та наукового пізнання, під час якої відбувається осмислення студентами навчального матеріалу та самостійне визначення шляху розв'язання завдання. Цей процес містить такі компоненти: виділення мети, визначення предмета діяльності та вибір засобів діяльності. Головною ознакою самостійної роботи є керування власною діяльністю, а стороння допомога під час її виконання має другорядне значення [1].

Головною ознакою самостійної роботи є пріоритетність самостійності студентів за умови керівної ролі викладача. Отже, самостійну роботу можна визначити як форму активної пізнавальної діяльності, яку виконує один або група студентів за завданням викладача. Контроль викладачем якості самостійної роботи студентів практично неможливий.

Перед педагогічною наукою постає завдання – забезпечити навчання на рівні самостійного вирішення тими, хто навчається, нових пізнавальних завдань, розвиток творчої особистості студента. О. Нільсон писав, що якщо раніше основною метою вважали передачу відносно кінцевої системи знань, то в сучасних умовах на перший план виступає прагнення розвивати у студентів здатність самостійно набувати знання і швидко пристосовуватися до нових сфер діяльності [4].

Заохочуючим моментом у проведенні СРС є можливість додаткового підвищення суми балів. Так, додаткові бали нараховуються за індивідуальну роботу, яка включає участь у студентських конференціях, роботі гуртка, олімпіаді. За індивідуальну роботу для студентів спеціальності «Лікувальна справа» за успішного її завершення студенту нараховується 8 балів. Слід відмітити, що відвідування наукового гуртка з активною участю в написанні та захисті студентських наукових робіт на конференції є найпопулярнішими видами індивідуальної роботи. Такий підхід дозволяє забезпечити результативність вивчення дисципліни, а також підвищити професійну компетентність майбутніх фахівців. Доведено, що лише ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцними.

Висновки. Таким чином, можна резюмувати, що самостійна робота студентів – це спланована, організаційно й методично спрямована навчально-пізнавальна діяльність, яку здійснюють без прямої допомоги викладача для досягнення конкретного результату. Ефектив-

на організація самостійної роботи студентів у вищих навчальних медичних закладах у процесі формування їхньої самостійної навчально-пізнавальної діяльності є запорукою не лише успішного навчання студентів, а й оволодіння ними основними вміннями та навичками, що визначатимуть у майбутньому їх фаховий рівень.

Література:

1. Пидкасистий П.И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов : учеб. пособие / П.И. Пидкасистый. – М. : Пед. о-во России, 2004. – 112 с.
2. Туркіна М.В. Сутність поняття самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів у психологічній та педагогічній літературі / М.В.Туркіна // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 5 (216). – С. 110–114.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / За ред. В.Г. Кременя. – К. ; Тернопіль, 2004. – 147 с.
4. Шамова Т.И. Управление образовательными системами : учеб. пособие для вузов по специальностям 031000 «Педагогика и психология», 033400 «Педагогика» / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанова // Междунар. акад. наук пед. образования. – М. : АСАОЕМІА, 2008. – 384 с.

Шлимкевич И. В. Организация самостоятельной работы студентов в высших медицинских заведениях в условиях кредитно-модульной системы учебного процесса

Аннотация. В статье показано, что правильно организованная самостоятельная работа создает благоприятные условия для развития познавательных способностей студентов и активизации их работы на занятиях. Охарактеризованы основные принципы и организация самостоятельной работы студентов в медицинских учебных заведениях. Приведены теоретические основы и обосновано прикладную ценность различных форм самостоятельной работы в текущей педагогической деятельности.

Ключевые слова: самостоятельная работа, болонское образование, организация, студенты.

Shlimkevich I. Organization of independent work of students in higher medical institutions in conditions of credit-modular system of educational process

Summary. The article shows that properly organized independent work creates favorable conditions for the development of cognitive abilities of students and enhance their work in the classroom. Describes the main principles and organization of independent work of students in medical schools. The theoretical basis and reasonably applied value of various forms of self-study in the current educational activities.

Key words: independent work, the Bologna education, business, and students.